

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ'NÜN “TÜRKİYE’DE PSİKOLOJİ EĞİTİMİ” KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Prof. Dr. Güler Okman Fişek

Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Konuya girmeden önce başlıkla ilgili birşey söylemek istiyorum; “minimum standartlar” denince ben bunu standart olarak olması gereken en asgari ölçütler olarak anlıyorum. Bu ölçütlerin üstüne gelecek olanlar bir mutlak şablon, cendere olmamalıdır. Bu standartların etrafına, üstüne inşa edilecek çeşitlilikten, zenginlikten vazgeçmemeliyiz. Mutlak şablonu YÖK’ün ilk yıllarında yaşadık ve çok zarar gördük. Bölümler arasında asgari gerekler dışında farklılıklar olması bir zenginliktir.

Psikoloji konusunda eğitim nasıl olmalıdır demeden önce şu iki soruyu yanıtlamamız gerektiğini düşünüyorum: Psikoloji nedir, üniversite eğitimi nedir, hedefi ne olmalıdır? Standartlar konusuna bu iki soruya değinerek girmek istiyorum.

Psikoloji Nedir?

Psikoloji insan ve diğer organizmaların çevreleri içinde sürdürdükleri içsel süreçleri, ve çevrelerindeki diğer unsurlarla etkileşim içinde sürdürdükleri ilişkisel süreçleri çalışın bilimdir. Bu bilimin biyopsikolojiden politik psikolojiye dek uzanan bir yelpazesi vardır. Bu yelpazedeki farklı alt dalları birleştiren ortak paydalar vardır: temel bilimsel ve etik değerler, merakı ve sorgulamayı öngören bir bilimsel yöntem anlayışı.

Bu sorunun ve yanıtın benim gözümde önemli bir pratik anlamı şudur: psikolojiden lisans derecesi ile mezun olan kişilerin bu yelpazenin tümüyle derinlemesine bir tanışma yaşamaları pek olası değildir, farklı yerlerde çok farklı kısımları ile karşılaşmış, çok farklı kısımlarına ilgi ve yakınlık duymuş olabilirler. Ülkemizde ya da yurt dışında hiçbir psikoloji lisans programının, psikolojinin gittikçe çeşitlenen uygulama alanlarının tümüne, yetkin eleman hazırlama potansiyeline sahip olabileceğini sanmıyorum. O zaman bir psikoloji lisans mezunu bütünüyle bir psikolog değildir, ancak psikolojinin bazı yönlerini tanımış, ama umulur ki temel bilimsel yaklaşımını ve değerlerini hazmetmiş bir kişidir. Bu durumun bütün dünyada da geçerli olduğunu düşünüyorum ve böyle olmasını da mantıklı buluyorum.

Üniversite Öğreniminin Hedefi Nedir?

Üniversite eğitimi ne mutlak bir gerek, ne de bütünüyle meslek edindiren bir süreçtir. Üniversite eğitimini bir meslekle sonuçlanan disiplinlere bakarsak, bunların tümü (hukuk, mühendislik, tıp vb.) belli bir bütünlük içinde, diğer alanlara pek girmeden somut bir teknik uygulamaya insan gücü hazırlar. Onlar bile lisans eğitimiyle, dersleriyle yetinmeyip bir staj sürecini de zorunlu kılarlar. Hatta hukuk fakülteleri dört yılın yetersiz olduğunu, lise mezununun yeterince hazır gelmediğini düşünüp kendi öğrencileri için bir yıllık üniversiteye hazırlık programı uygulama kararı aldılar. Bunların dışındaki disiplinler ise üniversite eğitimini, belli bir alanda yoğunlaşın ama daha genel, öğrencinin zihni, duygulanımı, ahlak ve sorumluluk anlayışı/bilincinin, özetle ufkunun gelişmesine, olgunlaşmasına yol açacak bir eğitim süreci olarak öngörürler. Bu yaklaşımın temel hedefi şudur: iyi yetişmiş, geniş kapsamlı bilgiyle donanmış, profesyonel eğitim içermeyen, fakat zihin yapısı ve öğrenme kapasitesi açısından daha son-

raki profesyonel eğitimin temellerini atan bir süreç oluşturmak.

Bu, işin temel ilkesel ya da eğitim felsefesi ile ilgili yanı. Bir de pratiğe bakalım. Bugün hangimiz bize 17-18 yaşında malum lise eğitiminden gelen her gencin dört yıl sonra bir adli psikolog ya da klinik psikolog olacak olgunluğa ve yetkinliğe erişebileceğini savunabiliriz? En kapsamlı eğitimle bile bu mümkün olur mu? Kaldı ki o kapsamlılık yalnızca psikoloji dersi vermek demek ise, bu eğitimin bir teknisyen, hem de dar görüşlü teknisyen üretmekten ne farkı olabilir ki? Sonuç olarak psikoloji lisans mezununa psikolog denmesi pek de uygun değildir. Konunun devlet bürokrasisi ile ilgili bir yanı olduğu bir gerçek, ancak temel anlayışta birleşilirse özlük haklarına zarar vermeyecek çözümler üretilebilir.

Lisans mezunu psikolog değilse ne olsun? Mesleği birşey olmak olarak değil de nerelerde çalışmak şeklinde ele almak daha uygun olabilir. Bir psikoloji mezunu bir lisede, bankada olabileceği kadar psikolojinin belli uygulama alanlarında çalışabilir, ama bir uzman olarak değil; çalıştığı alanda hizmet içi eğitim olarak belli becerileri geliştiren, bir eleman olarak. Bu becerileri lisans eğitiminde edindiği bilinç ve duyarlılıkla birleştirenince çok da değerli bir eleman olarak.

Minimum Standartlar

O zaman ne öneriyoruz? Belli ki bir genel temel ve beşeri bilimler (fen-edebiyat) çerçevesi içine inşa edilen bir psikoloji müfredatı. Bu müfredatta neler olmalı?

1. Psikolojinin yelpazesini tanıtan bir giriş dersi

2. Yelpaze içinde psikolojik düşünce, sorgulama, araştırma yaklaşımını sunan yöntem ve onu

besleyen istatistik dersleri, ve bunların uygulamasını içeren deneysel psikoloji dersi

3. Psikolojinin yelpazesinde köşebaşlarını tutan ve yukarıdaki tanımına uygun içerik alanlarında dersler. Yani organizmanın psikonörobiyolojik yapısı, zihinsel, sosyal ve kişilik gelişimi, çevresiyle ilişkileri, duygu ve duygusal bozuklukları gibi konuları içeren dersler. Bunların yanısıra bu temel alanların uygulamaya dönük yüzlerini (örneğin, klinik, endüstri, psikolojik ölçüm vb.) tanıtan dersler.

4. Öğrencinin yukarıda sözü geçen ve mümkün olan her konuda, isteği doğrultusunda, yani zorunlu olmayan, uygulama/staj/ araştırma yapmasına olanak tanıyan dersler. Bu dersler öğretim üyelerinin araştırmalarında çalışmayı da içermelidir.

Yukarıda sayılan maddelerden ilk ikisi olmazsa olmaz minimum gereklerdir. Diğerlerinde her bölüm her konuyu istenen kapsamda sunacak insan gücüne sahip olmayabilir. Ancak bilişsel, gelişim, sosyal, kişilik, ve fizyolojik psikoloji konuları ve bazı uygulamaya yönelik dersler de mutlak gereklerdir. Bunların dışında olanaklar dahilinde ne kadar çok seçenek sunulabilirse o kadar zengin ve doyurucu bir program olacağını hepimiz biliyoruz.

Geriye bir tek gerek kalıyor, o da bu dersleri kimlerin vereceği. Ülkemizde çok çeşitli olanaksızlıklarla boğuştuğumuz bir gerçek. Ancak en azından temel, olmazsa olmaz diye nitelendirdiğimiz dersleri, konusu psikoloji yelpazesinden olan öğretim üyelerinin vermesi de bir minimum standart olmalıdır. Bu standartları yerine getiremeyen bölüm psikoloji programı açmamalıdır.